

Socialpolitisk Forening

Til medlemmer og suppleanter af Folketingets Socialudvalg og Arbejdsmarkedsudvalg

I lighed med tidligere år fremsender Socialpolitisk Forening og CASA hermed den netop udkomne Social Årsrapport 2004.

God fornøjelse med læsningen.

Med venlig hilsen

Lole Møller
Landssekretær

København d. 24.11 2004

Ny adresse:
Dortheavej 61, 3
2400 NV

Social Årsrapport 2004 – Velfærdssamfundets udfordringer

Hovedresultaterne i Social Årsrapport 2004:

Velfærdskommissionens forudsætninger er alt for pessimistiske

Velfærdskommissionens udgangspunkt bygger på en forenklet og ikke-realistisk forestilling om en økonomi, der er baseret på en fuldkommen konkurrence og generel ligevægt. Der er betydelig usikkerhed forbundet med Velfærdskommissionens fremskrivninger, og de fremmaner et katastrofescenario ved på en række punkter at vælge de mest pessimistiske beregningsforudsætninger.

Velfærdskommissionen kan navnlig kritiseres for dens pessimistiske forudsætninger, fx:

- at øget levetid betyder tilsvarende større udgifter til pleje og omsorg
- at offentlige udgifter stiger i samme takt som løn og økonomisk vækst
- graden af offentlig finansiering af fremtidens pensioner.

Den Alternative Velfærdskommission foreslår at løse de fremtidige problemer gennem:

- Øget beskæftigelse
- Gradvis forøgelse af indbetalingerne til arbejdsmarkedspension
- Øget integration/erhvervsfrekvens for indvandrere
- Øget indvandring af udvalgte grupper fra udviklede lande.

“Ældrebomben” er en “fuser” i Danmark

Problemet med de store fremtidige udgifter til en aldrende befolkning er mindre i Danmark end i de fleste andre europæiske lande. Det skyldes især tre forhold:

- danske kvinder føder relativt flere børn
- der er relativt mange ældre på det danske arbejdsmarked, som bidrager til samfundsøkonomien
- vi har en relativ kort middellevetid.

I løbet af de sidste 40 år er der foregået store forandringer i Danmark. Næsten alle kvinder er på arbejdsmarkedet. Næsten alle børn under 7 år passes i en daginstitution. Vi har bygget mange ældreboliger og et par store broer. Vi har overlevet et par oliekriser. Der er god grund til at tro, at det danske samfund godt kan omstilles til en større andel ældre medborgere om 10-20 år, som sandsynligvis vil være raskere end de nuværende ældre.

Nye grænser for den danske velfærdsstat

Den danske velfærdsmodel er baseret på en forventning om, at borgerne bliver født, vokser op, bliver boende og ikke mindst arbejdende i Danmark hele deres liv. Således er der et sammenfald mellem de, der betaler skat, og de der nyder sociale rettigheder. Men sådan vil det ikke være i fremtiden. Med den stigende mobilitet i samfundet og en øget ind- og udvandring udfordres den danske velfærdsstat samtidig med det indre markeds fire bevægelsesfriheder for: kapital, varer, tjenester og arbejdskraft. Den danske velfærdsstat og den øgede europæiske inte-

gration er på kollisionskurs. EU-institutionerne tænker integration, mens dansk socialpolitik bygger på "ubevægelighed". Flere domme ved EF-domstolen de senere år viser denne problematik.

Er anbringelsesreformen blot en ny bølge i spørgsmålet om anbringelser af børn uden for hjemmet?

Gennem mange år har den danske anbringelsespolitik gået i bølger. Fra hjemme bedst til en specialiseret indsats – fra familiepleje til institution til familiepleje – fra institutionstilbud til forebyggelse, osv. Der er mange eksempler på en zigzagkurs i kommunerne, som har krævet sine ofre, fx i form af, at børn og unge ikke har fået det rigtige tilbud og den mest hensigtsmæssige indsats. Den ny anbringelsesreform kan give den nødvendige ro til ordentlig faglig udvikling på området. Ro på børne- og ungeområdet betyder meget, fordi der er tale om problemer, der skal ses i et langsigtet perspektiv. Desuden er det vigtigt, at der sker en faglig udvikling blandt sagsbehandlere, i tilbud, på institutioner, i forskningen og ikke mindst i samspillet mellem disse aktører.

Andelen af børn og unge anbragt uden for hjemmet har i de sidste mange år konstant ligget på ca. 1% af alle børn i alderen 0-19 år. Fra 2002 til 2003 er der dog sket et lille fald i det absolutte antal anbragte børn og unge.

Flygtninge og asylsøgere modtages meget dårligt i Danmark

Flygtninge, der ankommer til Danmark, føler sig de første dage efter ankomsten meget heldige ved at være nået gennem vanskeligheder til et sikkert land. I løbet af de følgende måneder og år går det op for dem, at de i realiteten ikke er nået til det Danmark, de havde hørt om, men til en slags ingenmandsland, underlagt dansk lovgivning og en administrationspraksis, som er betinget af den øjeblikkelige politiske stemning i Danmark. Dette ingenmandsland er etableret som øer i form af asylcentre spredt over hele landet. Asylansøgerne opdager hurtigt, at deres liv vil forme sig som et liv i en labyrint med mange blindgyder og uden noget "kort", der giver dem et overblik over, hvad der venter forude. Uden juridisk bistand eller anden grundig vejledning skal asylansøgeren på egen hånd forholde sig til bekymrende svagheder ved sagsbehandlingen. Først efter et afslag i Udlændingestyrelsen har asylansøgeren krav på bistand ved en advokat i ganske få timer. Et eksempel:

En nu 16-årig dreng er for 4 år siden sendt på flugt af sin mor, som på den måde håbede, han kunne redde livet, efter at hans far og bror var blevet dræbt af politiske grunde. De første år forsøgte han trods et stort savn af moderen og sorgen over drabene at styrke sin identitet ved at gå til boksning, selv om han kun fik råd til det ved at spare på maden. Kontakten til sportskammeraterne medførte, at han hurtigt blev dygtig til dansk. Efter afslagene på ophold ser han ikke nogen fremtid for sig og er bukket under psykisk. Dagen tilbringes på værelset, idet han helst isolerer sig, og kontakten til samfundet uden for ingenmandsland er afbrudt. Skolegangen i centerskolen giver ham ingen meningsfyldte udfordringer.

Asylansøgere og nyankomne flygtninge er for øjeblikket uden diskussion den mest marginaliserede samfundsgruppe i Danmark. Det er derfor vigtigt at sætte fokus på netop denne gruppe. Gruppen er blevet gjort yderligere sårbar gennem lovgivningen, fordi nedskæringerne af flygtningenes ydelser kunne se ud til at være første led i en mere omfattende nedsættelse af ydelserne til de fattigste i Danmark, og endelig fordi også det sociale arbejdes kvalitet er under udhuling.

Den "reelle" ledighed er nu over 10%

Beskæftigelsen har været faldende, og arbejdsløsheden har været svagt stigende de sidste par år. Den registrerede ledighed er nu på 6,2%, men hvis vi tæller folk i aktivering, støttet beskæftigelse og uddannelsesforanstaltninger med, så er den "reelle" ledighed 10,2% af arbejdsstyrken.

Fuldtidspersoner i procent af arbejdsstyrken. 2000-2003

	Registreret ledighed	"Reel" ledighed*
2000.....	5,4%	9,1%
2001.....	5,2%	9,0%
2002.....	5,0%	9,2%
2003.....	6,2%	10,2%

*Registreret ledige + støttet beskæftigelse + aktivering m.v. + uddannelsesforanstaltninger.

Kilde: Statistiske Efterretninger.

Der er flere, som er kommet i fleksjob, men samtidig er der sket en stærk stigning i personer med ledighedsydelse, som er fleksjobbernes arbejdsløshedsdagpenge. Et fleksjob er bestemt ikke det samme som fast arbejde.

Loft over kontanthjælpen

Ifølge opgørelser fra Beskæftigelsesministeriet mistede 19.097 personer i januar 2004 og 18.231 personer i februar 2004 hele eller dele af deres boligstøtte som følge af loftet over kontanthjælpen. Det er meget forskelligt, hvor meget den enkelte familie og person mister i disponibel indkomst, idet det er boligudgiften, der er afgørende for, om den enkelte familie og person støder mod loftet. Ifølge Beskæftigelsesministeriet mistede de hver i gennemsnit 600 kr. om måneden.

Social Årsrapport har foretaget kørsler på DREAM-databasen for at få et overblik over det potentielle antal, som kan blive ramt af loftet. Denne opgørelse viser, at der ved indgangen til 2004 var ca. 90.000 personer, som havde været konstant på kontanthjælp eller kommunal aktivering i 26 uger. Der er tale om en relativ stor gruppe, som hænger fast i kontanthjælpssystemet.

Følger vi denne gruppe af kontanthjælpsmodtagere, viser det sig, at den helt store del af dem, som ved indgangen til 2004 havde været på kontanthjælp i seks sammenhængende måneder, fortsat er på kontanthjælp i midten af 2004. Det må derfor formodes, at de, som er blevet ramt af loftet, også i stor udstrækning fortsat er på kontanthjælp. Det vil sige, at incitamenterne med lavere ydelser tilsyneladende ikke virker.

Social årsrapport 2004

Udgivet af CASA – Center for Alternativ Samfundsanalyse og Socialpolitisk Forening - 6. årgang

Pris: 100 kr. + forsendelse

Årets tema: Velfærdssamfundets udfordringer

Spørgsmål kan rettes til

Finn Kenneth Hansen, CASA. Tlf. 33 89 01 71 eller Henning Hansen, CASA. Tlf. 33 89 01 72.

Social Årsrapport

2004

Socialpolitisk Forening og
Center for Alternativ Samfundsanalyse (CASA)

Social Årsrapport

Velfærdssamfundet – i dag og i morgen

Det danske velfærdssamfund står over for store udfordringer. Det skyldes udsigten til ændringer i befolkningens sammensætning i løbet af de næste 20-30 år, hvor en større og større andel af befolkningen vil udgøres af de ældre. Nogle kalder det "ældrebomben". En udvikling, som ikke er særegen for Danmark, men også gælder for alle andre EU-lande.

Regeringen har nedsat en velfærdskommission, som skal fremkomme med deres bud på løsninger på de fremtidige problemer. I Velfærdskommissionens første rapport er der fremlagt forskellige analyser og syn på de udfordringer, som det danske velfærdssamfund står over for. Spørgsmålet er imidlertid, om det er udsigten til flere ældre, der skal være styrende for ændringer i indretningen af velfærdssamfundet, eller om det også skal være de konkrete problemer, velfærdssamfundet står i nu? Dette nummer af Social Årsrapport indeholder både analyser af velfærdssamfundet, som det ser ud i dag, og bidrag, der forholder sig til de fremlagte analyser fra regeringens Velfærdskommission.

Social Årsrapport tilstræber gennem beretninger, talmateriale og analyser at belyse og vurdere de sociale forhold. Der er lagt vægt på en belysning af udviklingen i alle de forskellige sociale indkomstoverførsler og antal personer, som er arbejdsløse, kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister.

Derudover er der på grundlag af forskelligt statistisk materiale, fx Beskæftigelsesministeriets DREAM-database, foretaget selvstændige analyser, fx af hvor længe ydelsesmodtagerne opholder sig i de offentlige ydelsessystemer, og hvilke tiltag og indsatser der virker for at få folk ud af forsørgelsessystemerne og blive selvforsørgende.

Der er fokus på de voksne, men også børne- og ungeområdet indgår i Social Årsrapport. I år med fokus på den nye anbringelsesreform. Derimod er ældreområdet ikke medtaget i år.

Social Årsrapport udgives i et samarbejde mellem CASA, Center for Alternativ Samfundsanalyse og Socialpolitisk Forening med økonomiske tilskud fra Dansk Socialrådgiverforening, Socialpædagogernes Landsforbund, PMF og BUPL.

Redaktionsgruppen, som har det faglige ansvar for Social Årsrapport, består af:

Finn Kenneth Hansen, cand.polit., forskningsleder i CASA.

Henning J. Nielsen, psykolog, Aspekt Psykologisk Praksis.

Peter Abrahamson, lektor på Sociologisk Institut, Københavns Universitet.

Rikke Posborg, udviklingskonsulent i Kristeligt Studenter-Settlement, Socialpolitisk Forening.

Therese Halskov, Socialpolitisk Forening.

Henning Hansen, cand.polit., konsulent i CASA.

Den dokumenterede statistiske del af rapporten er udarbejdet af Henning Hansen og Finn Kenneth Hansen, CASA.

Redaktionen er afsluttet 1. november 2004.

Den tekniske udførelse og layout af årsrapporten er udført af Britta Lerche, CASA.

Forside og produktion er udført af Grafisk Himmel.

November 2004

Redaktionsgruppen

Indhold

Velfærdssamfundets udfordringer af redaktionen	7
Velfærd	
Har vi råd til velfæerden?	15
"Ældrebomben" i et europæisk lys	23
Velfærdsstatens ændre geografi: Danmark i EU	33
Den sociale udvikling	
Sociale ydelser	47
Indkomstfordelingen	53
Børn og unge	
Anbringelsesreform – mellem turbulens og stabilitet	63
Anbringelse af børn og unge uden for hjemmet	73
Arbejdsmarkedet	
Beskæftigelse og arbejdsløshed	75
Det rummelige arbejdsmarked	85
Kontanthjælp	
Flygtningefattigdom	93
Kontanthjælp – det sociale sikkerhedsnet	101
Loft over kontanthjælp	117
Starthjælp og introduktionsydelse	121
Førtidspension	
Førtidspension i Danmark	129